

## **A RENDABILIDADE DO MONTE. APUNTES PARA O DESEÑO DUNHA POLÍTICA FORESTAL\***

Antonio BIEMPICA GONZALEZ  
*Consellería de Agricultura*

A avaliación privada e mais a avaliación social diverxen, tendo na segunda moito relevo a conservación e mellora do solo os ecosistemas e os usos sociais; atencións custosas que non poden atenderse co cargo ó propietario privado. O monte privado está descapitalizado, con existencias/ha moi baixas, con abandono dos investimentos e mantemento, situación agravada polos incendios. “Esta baixa rendabilidade fai pensar que a selvicultura é unha actividade típicamente atendible polo sector público, pola evidencia do pouco atractivo que lle ofrece á iniciativa privada”. Proponse, por consecuencia, a) unha política pública de adquisición de montes; b) convenios Consellería de Agricultura-montes veciñais para a repoboación e xestión forestal; c) a consideración do monte coma unha necesidade espiritual e cultural antes ca súa rendabilidade —que non ten interese— d) busca-la superficie mínima que permita unha xestión racional, mediante asociacións de propietarios, concentración parcelaria, etc.; e e) servizos públicos forestais e facilidades para o sector privado que faga silvicultura.

Nunha primeira análise sobre temas de rendabilidade forestal, a cuestión principal radica na forma de titularidade que teñen os montes, na “tenza da terra”, xa que hai unha grande diverxencia entre a avaliación privada e a avaliación social do proceso productivo.

Así, a avaliación privada só ten en conta unha parte dos beneficios, e polo tanto, apórtalle a ese proceso menos recursos dos que precisaría o nivel óptimo desde o punto de vista da sociedade.

A avaliación pública trata de que a acción protectora dos bosques beneficien a toda a sociedade (loita contra a erosión, procurando a estabilidade do solo para evita-lo desprendemento de sedimentos; regulamento dos cauces das augas; chuvía inducida; recuperación de terras sen traballar; mellora da paisaxe e das zonas de espacemento; fixación da poboación chamada de montaña; a protección da natureza, en xeral, xa que o maior beneficio que se pode reportar hoxe en día á Humanidade é preserva-la diversidade xenética das especies de flora e fauna).

Evidentemente, hai confrontación en ámbalas dúas maneiras de avaliación. Os efectos protectores do bosque benefician a toda a sociedade, pero non ó produtor privado.

Hai xa 57 anos que o Congreso dos EEUU sacaba adiante un Plan de Silvicultura para tódolos Estados de Norteamérica, apoiado en dúas recomendacións básicas:

---

\* Recibido en Decembro de 1990.

- contar cunha gran extensión de terra forestal, de propiedade pública.
- levar a cabo unha ordenación moito máis intensa de tódalas terras de propiedade pública.

Tendo en conta que as condicións sociais, económicas e culturais daquel país son ben distintas ás nosas, estas dúas recomendacións, asumidas por eles como únicos medios axeitados para intentar unha solución satisfactoria ó problema forestal —e que, polo que tuvemos oportunidade de constatar, déronlle ós EEUU uns resultados máis que aceptables—, non son doadas de aplicar á nosa realidade galega, onde a propiedade pública é case inexistente.

Nin as Institucións públicas do Goberno Central, nin a Xunta de Galicia, nin as Deputacións Provinciais, nin tan siquera os Axuntamentos —salvo contadas excepcións, como os concellos de Vigo e Tomiño, na provincia de Pontevedra—, teñen a titularidade dos montes.

Nin que dicir ten que sería desexable que por parte das corporacións municipais, corporacións provinciais das deputacións e polo propio Goberno da Xunta de Galicia se foran habilitando recursos para a adquisición das terras forestais necesarias para levar a cabo programas de protección.

Outra cuestión principal da análise sobre rendabilidade radica na determinación da lonxitude do turno.

Na Ciencia forestal chámase Dasonomía —ou Silvicultura—, ó conxunto de operacións a realizar nos montes, con criterios científicos, para obter deles, de maneira seguida, os seus produtos e os seus beneficios protectores.

A Desocracia é unha rama da Dasonomía relacionada con aspectos técnicos de organización e mantemento da renda constante máxima dun monte. Considera máis os aspectos técnicos que os comerciais ou administrativos. É a ciencia que regula as cortas.

O número de anos que transcorren desde o nacemento dunha masa ata que da produción, co grao de desenrolo que rexeiten unhas condicións determinadas, nomease “turno” ou “rotación”.

O turno ten unha decisiva importancia á hora de elixir as especies de árbores a utilizar nos programas de repoboación para a produción de madeira.

Turnos máis curtos correspondelle ós chopos e ós eucaliptos, que en Galicia conséguense entre os nove e os doce anos; seguen os piñeiros de crecemento rápido (*pinus pinaster* e *insignis*), con turnos entre 25 e 40 anos; veñen logo a restantes coníferas e frondosas, que alcanzan turnos entre oitenta e cento cincuenta anos.

Estamos a contemplar, entón, períodos de tempo extraordinariamente dilatados, que van influir, negativamente, na rendabilidade financeira da produción de madeira. A lonxitude do turno obriga a ter inmovilizado o capital, constituído polo valor do solo mailos investimentos necesarios para a creación da masa de árbores e para a súa explotación (traballos de repoboación, tratamentos selvícolas, reposición de marras, apertura de camiños e pistas).

Esta baixa rendabilidade fai pensar que a silvicultura é unha actividade típicamente atendible polo sector público, pola evidencia do pouco atractivo que lle ofrece á iniciativa privada.

O feito de que os dous tercios da superficie forestal de Galicia sexan de propiedade dos particulares e de que neles se xeren tamén o 75 por 100 da produción rexional de madeira, parece contradicir a afirmación anterior.

Un estudio máis detallado demostraría, sen dúbida, que o monte privado encóntrase descapitalizado, con existencias por hectáreas moi inferior ás apropiadas e con ausencia case total de investimentos en melloras e en obras de mantemento. Na realidade, a produción de madeira nos montes de particulares, teñen unha descapitalización progresiva, acelerada polo fenómeno, nos derradeiros anos, dos incendios.

Unha terceira cuestión de análise sería a unidade mínima de explotación superficial de cultivo.

Volvendo ós EE.UU., para calificar un terreo de bosque ou forestal, terá:

- un ancho de polo menos 30 metros.
- unha superficie mínima de 4.000 m<sup>2</sup>.
- un número de árbores dabondo para que podan contarse un 10 por 100 de “cuberta de copas”, que é a cuberta formada pola follaxe e ramas das copas de tódalas árbores do monte.
- Se non tivera un 10 por 100 de “cuberta de copas”, há ser axeitado para manter unha explotación forestal.

As unidades de explotación galega encaixan perfectamente dentro desta clasificación.

Sen embargo, por outra banda, os técnicos forestais consideran que a superficie mínima, na escala de rendementos crecentes, para unha xestión racional da produción forestal, ha de ter de 500 a 1.000 Has., segundo o tipo de monte.

Os datos do inventario galego son os seguintes:

- Unha superficie forestal total de 1.130.000 Has., aproximadamente;
- unha pertenza, desta superficie:
  - un 0,62% (3.000 Has. de montes do estado e 4.000 Has. doutros montes de propiedade pública), públicos.
  - un 99,38% de montes de propiedade privada (280.000 Has. aproximadamente, de montes clasificados como montes veciñais en man común e 843.000 Has. de montes de particulares).
- o prezo medio da madeira en pé subastada durante o que vai de ano 1990, procedente de lotes de montes en man común, foi de 3.260 pesetas metro cúbico.

Outra cuestión sería o feito de que o principal produto que sacamos do monte, a madeira, ten limitada a área do seu consumo, a zona de influencia da comercialización, polo encarecemento que supón o seu transporte.

En Galicia non hai montes nevados que propicien o arrastre dos troncos derribados polas súas ladeiras xeladas, nin ríos que os leven por vía acuática ata cargadeiros.

Unha última reflexión, esta vez literaria, da estampa estereotipada do noso monte:

“...o monte significa pastizal, nalgunhas épocas do ano, que se traduce en leite e carne para as nosas casas, leña para o lar, cama para o gando, abono orgánico importante, e, esporádicamente, importantes ingresos pola venda dalgunha partida de madeira”.

Sen un futuro claro para o leite, moito traballo para mante-lo “lameiro”; as cociñas son “de butano”, o gando témolo —afortunadamente—, fóra do cortello e... ¿quén vai roza-lo monte para facer esterco?

Temos, pois, os datos e tres cuestións principais para tentar de analiza-la rendabilidade do monte: pola forma de tenza, pola lonxitude do turno e pola superficie mínima de xestión racional. Cómpre agora buscar solucións imaxinativas que harmonicen tódalas nosas carencias.

### **Carencia de tenencia pública**

Os programas de política forestal que se vaian deseñando han contar coa realidade galega: non hai montes públicos, xa que a cifra de montes do Estado, de 2.906 Has. en toda Galicia, carece de significación.

A Administración Local (deputacións e concellos) deben adicar parte do presuposto anual á adquisición de terras a monte. A aplicación de recursos a este capítulo non pode ser cativa e require unha decidida xestión, para conseguilo, por parte dos rexedores municipais e provinciais.

Mentres tanto, o único camiño inmediato é unha decidida política de integración dos montes veciñais en man común en Convenios coa Consellería de Agricultura, Gandería e Montes, para a repoboación e xestión da cuarta parte da superficie forestal disponible, dotando os presupostos da Consellería coa consignación presupostaria suficiente para isto.

### **Lonxitude do turno**

– Repoboación con especies de turno largo en montes xestionados pola Administración autonómica, que por mandato constitucional cúmprelle a función social de levar a cabo un mellor aproveitamento dos recursos e de busca-lo interese xeral da sociedade.

Hai que transmitir-la mensaxe de que o monte é mais ben unha necesidade espiritual e cultural dos veciños que unha solución económica para as súas necesidades persoais.

Partindo do feito comprobado de que a rendabilidade das especies de turno curto (excepto chopo e eucalipto) non acaba apenas o 5% e que as de turno longo non teñen, parece bizantina a discusión sobre repoboación de árbores de turno curto ou longo: ningunha delas son rendables. A decisión, entón, terá que adoptarse tendo en conta outras posibilidades (aproveitamentos cinexéticos (cotos de caza); áreas de dedicación deportiva (campos de golf, circuitos deportivos, pistas de competición, aeródromos); turísticos (acampadas xuvenís, “campigs”); industriais (explotacións mineiras), etc.

- Repoboación con piñeiros, os montes de particulares.
- Repoboación con chopos as ribeiras e márxes dos ríos, as zonas máis húmidas e baixas do monte, e os “lameiros”.

Xa en 1929 a revista *España Forestal* ocupábase da riqueza que ía supo-la plantación de chopos, especialmente en Galicia e Asturias. Téñase en conta que a madeira do chopo utilízase como madeira de embalaxe e envases e tamén para a fabricación de móbiles de calidade inferior, existindo un mercado amplo nas rexións murciana e valenciana que chegan a pagar entre 8.000 e 9.000 pesetas o metro cúbico da madeira en pé a produtores zamoranos e salmantinos que a teñen.

### **Superficie mínima de xestión racional.**

- Fomenta-la asociación de propietarios (a fórmula ideal sería o réxime cooperativo, especialmente para persoas físicas) para contar con unidades de explotación que teñan unha superficie territorial mínima necesaria para que a xestión e administración sexan posibles e eficaces.
- Loitar contra a atomización da propiedade forestal, tomando unha decidida iniciativa na concentración parcelaria do monte.

Outras accións que deben ser acometidas pola política forestal, cumprindo os preceptos constitucionais que se refiren á función social e ó interese xeral da sociedade é de levar a cabo un mellor aproveitamento dos recursos, serían:

- Ampliación das dotacións de persoal dos Servicios Forestais da Xunta e tratar de recupera-los servicios desmantelados nas Deputacións Provinciais.
- Programas de apoio ó sector privado, que fagan silvicultura de produción.
- Ampliación das subvencións (ata o 75%) e dos outros incentivos (degravacións fiscais, redución das cuotas na Seguridade social) e facilita-lo acceso ó crédito oficial, simplificando os trámites e posibilitando a prestación de garantías sinxelas.

**SUMARY** The private valuation and the social valuation diverge, the second having great importance for the conservation and improvement of the land, the ecosystems and the social uses; costly practices which cannot be carried out by the private owner. The private mountain is discapitalized, with low levels of stock, with neglect of investments and upkeep the situation is made worse by the fires. "This low profilability makes one think that selviculture is an activity typically carried out by the public sector, because of the evidence of the low attraction that it offers to the private sector". One proposes therefore a) a public policy of adquisition of mountains. b) Council of spiritual and cultural necessity before its profitability - which is of no interest. d) To look for the area minimum which will allow a rational management, by means of owner associations, concentration of land, etc. e) Public forest services and facilities for the private sector who work in selviculture. The parrochial mountains are an important part for the development of unionism with socio-economic ends, of the rural communities who count on this resource.